

Ankestyrelsens undersøgelse på
plejefamilieområdet. Delrapport 3.

Supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje

September 2017

Ankestyrelsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	1
1 Sammenfatning	2
1.2 Karakteren af den supplerende støtte	3
1.3 Forudsætninger for undersøgelsen og væsentlige forbehold	5
2 Omfanget af den supplerende støtte	7
2.1 Omfanget af støtte bevilget efter serviceloven	7
2.2 Omfanget af støtte i regi af skolesystemet	10
2.3 Plejefamiliernes erfaringer vedrørende behovet for supplerende støtte	11
3 Karakteren af den supplerende støtte	13
3.1 Registeroplysninger om foranstaltninger efter serviceloven	13
3.2 Interviewkommunernes erfaringer	15
Bilag 1 Tabeller	21
Bilag 2 Metode	24

Forord

Ankestyrelsen har i samarbejde med Børne- og Socialministeriet gennemført en undersøgelse af omfanget og karakteren af supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje. Denne rapport præsenterer undersøgelsens resultater. Undersøgelsen handler om alle børn og unge under 18 år anbragt i døgnpleje hos en plejefamilie.

Supplerende støtte omfatter i denne sammenhæng foranstaltninger efter serviceloven og støtte i skoleregi i form af specialundervisning og specialskoler. Rapporten omhandler altså ikke supplerende støtte i regi af sundhedssystemet.

Rapporten er dels baseret på analyser af registerdata og dels på interview med nøglepersoner i otte udvalgte kommuner. Derudover trækker vi i rapporten i begrænset omfang på en spørgeskemaundersøgelse blandt 1309 plejefamilier. Interviewene og spørgeskemaundersøgelsen er foretaget af kontoret Praksis og Formidling i Ankestyrelsen, som også har udarbejdet rapporten. Registeranalyserne er foretaget af kontoret Analyse og Datastrategi under Børne- og Socialministeriet.

Undersøgelsen er én ud af tre delundersøgelser, der samlet skal give et bredt indblik i plejefamilieområdet. Baggrunden for den samlede undersøgelse er, at der er behov for opdateret viden, som kan danne grundlag for den videre politikudvikling på området.

De tre delundersøgelser afdækker:

- Plejefamiliers baggrundskarakteristika (delrapport 1)
- Plejefamiliers vilkår i form af uddannelse, supervision og aflønning (delrapport 2)
- Omfanget og karakteren af supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje (delrapport 3)

Ankestyrelsen vil gerne takke de otte kommuner, der har deltaget i interview og de plejefamilier, der har taget sig tid til at besvare spørgeskemaet.

Det har ikke været muligt at gøre sidehovederne i rapporten tilgængelige for personer med synshandicap. Sidehovederne består blot af et billede og rapportens titel.

1 Sammenfatning

I denne rapport præsenterer vi resultaterne af en én ud af tre delundersøgelser på plejefamilieområdet, som Ankestyrelsen har gennemført for Børne- og Socialministeriet. Denne delundersøgelse handler om supplerende støtte til børn og unge under 18 år, som er anbragt i døgnpleje i en plejefamilie.

Undersøgelsen handler dels om, hvor mange af disse børn og unge, der modtager supplerende støtte i løbet af anbringelsen, og dels om karakteren af denne støtte. Supplerende støtte omfatter i rapporten foranstaltninger bevilget efter serviceloven (SEL, primært § 52) og støtte i skoleregi, i form af specialundervisning og specialskoler.

Rapporten er baseret på tre datakilder:

- 1) Data fra Danmarks Statistiks registre om alle nul til 17 årige, der ved udgangen af 2015 var anbragt i døgnpleje i en plejefamilie.
- 2) Interview med familieplejekonsulenter og sagsbehandlere i otte udvalgte kommuner.
- 3) Spørgeskemabesvarelser fra 1309 plejefamilier.

De anvendte metoder til dataindsamling uddybes i rapportens bilag 2, og til dels i boksen "Forudsætninger for undersøgelsen" nederst i sammenfatningen.

Bemærk, at når vi omtaler foranstaltninger efter serviceloven, er der tale om det, der i Danmarks Statistiks registre kaldes "forebyggende foranstaltninger". Vi har valgt i denne rapport blot at kalde dem "foranstaltninger". Det skyldes, at rapporten alene omhandler foranstaltninger givet som supplerende støtte til børn og unge, der allerede er anbragt. Betegnelsen "forebyggende" kan i denne sammenhæng virke misvisende, da det henleder opmærksomheden på foranstaltninger, der gives forud for anbringelsen.

1.1 Omfanget af den supplerende støtte

I forhold til omfanget af supplerende støtte efter serviceloven til børn og unge anbragt i familiepleje vil vi understrege, at det samlede omfang sandsynligvis større end det, der fremgår af Danmarks Statistiks registre. Det drejer sig især om støtte bevilget efter SEL § 52. Dette uddybes under afsnittet "Væsentlige forbehold" til sidst i sammenfatningen.

Mindst 53 pct. modtager supplerende støtte efter serviceloven

Ved udgangen af 2015 var godt 6.800 børn og unge i alderen 0 til 17 år anbragt uden for hjemmet i døgnpleje i en plejefamilie.

53 pct. af disse børn og unge har modtaget én eller flere foranstaltninger efter serviceloven i løbet af anbringelsen. Blandt de 53 pct. har størstedelen (61 pct.) alene modtaget én foranstaltning. 25 pct. har modtaget to og 15 pct. har modtaget tre eller flere foranstaltninger i løbet af anbringelsen.

Vores interview i otte udvalgte kommuner tyder derudover på, at den supplerende støttes omfang varierer på tværs af kommuner. Haderslev, Langeland og Aalborg kommune fortæller, at det er alle eller et flertal af børn og unge anbragt i familiepleje, der modtager supplerende støtte på et tidspunkt i løbet af anbringelsen. Lemvig, Skive, Næstved, Køge og Lyngby-Taarbæk kommune vurderer, at det er under halvdelen. De beskriver alle, at supplerende støtte af og til iværksættes samtidig med anbringelsen, fordi de allerede her vurderer, at det kan være nødvendigt for at sikre en vellykket anbringelse. Men typisk iværksættes det henad vejen på baggrund af en løbende indsigt i plejefamiliens og barnets eller den unges behov for støtte.

Alle otte interviewkommuner oplever overordnet, at de har gode muligheder for at imødekomme behovet for supplerende støtte.

Omkring 30 pct. modtager støtte i skoleregi

12 pct. af de børn og unge, der var anbragt i døgnpleje i en plejefamilie ved udgangen af 2015, har gået på specialskole på et tidspunkt i løbet af anbringelsen. De resterende har gået på en almindelig skole, hvor 17 pct. dog har modtaget specialundervisning.

Med andre ord viser analyserne af registerdata, at det er omkring 30 pct. af de børn og unge, der er anbragt i familiepleje, der modtager specialundervisning eller går i specialskole. Interviewene med otte kommuner tyder dog på, at en større andel af dem modtager AKT-støtte (adfærd, kontakt og trivsel) og bliver udredt af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR). Vi har desværre ikke haft mulighed for at opgøre omfanget af denne støtte.

Plejefamilierne har blandede erfaringer med mulighederne for at få bevilget supplerende støtte

Godt halvdelen (56 pct.) af de plejefamilier, der har besvaret vores spørgeskema, har oplevet behov for supplerende støtte til et eller flere nuværende eller tidligere plejebørn. 45 pct. af disse plejefamilier har i høj grad oplevet, at det var muligt at få bevilget den nødvendige støtte. Samtidig har 27 pct. af dem oplevet, at det kun i nogen grad var muligt, og 25 pct., at det kun i ringe grad eller slet ikke var muligt.

1.2 Karakteren af den supplerende støtte

Der bevilges især støtte efter SEL § 52 og 52a

Baseret på de oplysninger, kommunerne indberetter til Danmarks Statistik, er foranstaltninger efter serviceloven primært bevilget efter §§ 52 og 52 a. Det omfatter fortsat alene foranstaltninger bevilget i løbet af anbringelsen til børn og unge, der var anbragt i døgnpleje i en plejefamilie ved udgangen af 2015.

Den støtte, der bevilges efter SEL §§ 52 og 52a består, ifølge registerdataanalyserne, primært af familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer (§ 52, stk. 3, nr. 3), aflastning (§ 52, stk. 3, nr. 5), en kontaktperson for barnet, den unge

eller hele familien (§ 52, stk. 3, nr. 6) eller økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren til udgifter i forbindelse med foranstaltninger efter § 52, stk. 3 (§ 52a, stk. 1, nr. 1). Vi vil igen understrege, at omfanget af supplerende støtte bevilget efter SEL § 52 må formodes at være større end det, der fremgår af Danmarks Statistiks registre.

Resultaterne af registerdataanalyserne bekræftes i interviewene med otte udvalgte kommuner. De fremhæver også primært SEL § 52 og forskellige punkter og numre under denne paragraf. Som eksempler på supplerende støtte, de har gode erfaringer med, fremhæver flere psykologbehandling eller forskellige former for terapi (herunder legeterapi, fx Theraplay eller Sandplay). Hvad angår aflastning som supplerende støtte, tegner interviewene i otte kommuner et billede af, at det er meget forskelligt i hvilket omfang, kommunerne bevilger dette. Nogen mener ikke, at det bør bevilges til børn, der allerede er anbragt i døgnpleje. Andre mener, at det kan være godt at aflaste plejefamilien. Der er dog på tværs af interviewkommunerne enighed om, at der er stor mangel på aflastningsplejefamilier.

Både eksterne og kommunale leverandører

Af interviewene med otte kommuner fremgår det, at de forskellige former for supplerende støtte varetages af psykologer og familieterapeuter (enten eksterne eller kommunale, fx ansat i PPR eller kommunens indsatsdel) samt eksterne og kommunale kontaktpersoner (fx ansat i et kommunalt korps af kontaktpersoner). I forhold til aflastning anvender kommunerne ofte institutioner til anbragte børn og unge med et fysisk handicap. Til børn og unge, der alene har sociale udfordringer, foretrækker interviewkommunerne aflastning i en anden plejefamilie.

Omfattende supplerende støtte eller institution?

Tre af interviewkommunerne beskriver, at de ofte vælger en institution til børn eller unge, der har svært ved relationsdannelse og ikke kan håndtere den tætte kontakt, man har i en plejefamilie, og som dermed ikke vil have gavn af det (Haderslev, Lemvig, Langeland). Derudover italesætter interviewpersoner i tre af kommunerne, at de i overensstemmelse med lovgivningen altid overvejer, om et barn kan anbringes i en plejefamilie, og i så fald hvilken støtte, der skal til for, at en sådan anbringelse kan lykkes (Næstved, Skive, Lemvig). Lemvig og Næstved kommune fremhæver i denne sammenhæng, at de ofte anbringer børn og unge i plejefamilier, som de tidligere ville have anbragt på en institution, og at de i disse tilfælde er meget opmærksomme på at tilbyde plejefamilien støtte i form af supervision mv.

1.3 Forudsætninger for undersøgelsen og væsentlige forbehold

Forudsætninger for undersøgelsen

- Analyserne af registerdata er lavet ved 1) at trække cpr-numre fra anbringelsesstatistikken på 0-17 årige, der ved udgangen af 2015 var anbragt i døgnpleje i en plejefamilie og 2) sammenkoble disse cpr-numre med Danmarks Statistiks registre over forebyggende foranstaltninger efter serviceloven, specialundervisning og specialskoletilbud.
- Som beskrevet i sammenfatningens afsnit 1.1, samt mere uddybende inde i rapporten, formoder vi, at omfanget af foranstaltninger bevilget efter serviceloven til disse børn og unge er større end det, der fremgår af Danmarks Statistiks registre.
- De otte interviewkommuner er udvalgt med henblik på at sikre en variation i deres rammebetingelser for indsatsen til udsatte børn og unge. De varierer derfor i størrelse, geografisk placering og antal anbragte 0-17 årige pr. 1000 indbyggere.
- De 1309 spørgeskemabesvarelser fra plejefamilier (analyseudvalget) svarer til en svarprocent på 53 pct. Vi har lavet en bortfaldsanalyse for de to forhold, hvor vi har oplysninger om totalpopulationen: Bopælsregion og plejefamilietype (almindelige, kommunale og netværksplejefamilier). Analysen viser, at vores analyseudvalg er repræsentativt hvad angår bopælsregion, men ikke hvad angår plejefamilietype. Sidstnævnte tager vi højde for ved at opdele de besvarelser, der præsenteres i rapporten, på plejefamilietype, når der er signifikante forskelle imellem besvarelser fra plejefamilier af forskellige typer.

Væsentlige forbehold

Resultaterne af registeranalyserne hvad angår omfanget og karakteren af den supplerende støtte efter serviceloven, skal læses med nogle væsentlige forbehold:

- Analyserne dækker både person- og familierettede foranstaltninger. Nogle af de familierettede foranstaltninger kan være rettet imod barnets biologiske forældre alene, og dermed ikke direkte mod barnet. Støtten kan dog stadig betragtes som en understøttelse af anbringelsen.
- Der eksisterer ikke registeroplysninger om familierettede foranstaltninger før 2014, hvorfor antallet af foranstaltninger kan være underestimeret.
- Vi ved fra de kvalitative interview i otte kommuner, at mange af disse kommuner bevilger al eller en stor del af den supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje som følgeudgifter til selve anbringelsen, altså til SEL § 52, stk.3, nr. 7 (eller SEL § 58 for anbringelser uden samtykke). Denne støtte dækkes ikke af Danmarks Statistiks register over foranstaltninger efter serviceloven. Det betyder, at omfanget af denne støtte også kan være underestimeret.

På baggrund af disse forbehold formoder vi, at omfanget af supplerende støtte efter serviceloven til børn og unge anbragt i familiepleje er større, end det der fremgår af Danmarks Statistiks registre. Det drejer sig især om støtte bevilget efter SEL § 52.

2 Omfanget af den supplerende støtte

I dette kapitel belyser vi omfanget af den supplerende støtte, kommunerne bevilger til børn og unge mellem 0 og 17 år, som er anbragt i familiepleje. Kapitlet fokuserer primært på supplerende støtte, som er bevilget som foranstaltninger efter serviceloven. Sekundært omhandler kapitlet supplerende støtte i regi af skolesystemet, i form af specialundervisning og -skoler. Det har ikke været muligt, inden for rammerne af denne undersøgelse, at belyse omfanget af supplerende støtte i regi af sundhedssystemet.

Kapitlets første to afsnit er dels baseret på data fra Danmarks Statistiks registre og dels på interview med familieplejekonsulenter og sagsbehandlere i otte udvalgte kommuner. I kapitlets sidste afsnit præsenterer vi desuden plejefamiliernes spørgeskemaundersøgelser på to spørgsmål, der handler om supplerende støtte til nuværende eller tidligere plejebørn. De to spørgsmål indgik som en del af en spørgeskemaundersøgelse blandt 1309 plejefamilier. Spørgeskemaundersøgelsen blandt plejefamilierne er en væsentlig del af datagrundlaget for de to øvrige delundersøgelser (se rapportens forord).

Bemærk, at når vi omtaler foranstaltninger efter serviceloven, er der tale om det, der i Danmarks Statistiks registre kaldes "forebyggende foranstaltninger". Vi har valgt i denne rapport blot at kalde dem "foranstaltninger". Det skyldes, at rapporten alene omhandler foranstaltninger givet som supplerende støtte til børn og unge, der allerede er anbragt. Betegnelsen "forebyggende" kan i denne sammenhæng virke misvisende, da det henleder opmærksomheden på foranstaltninger, der gives forud for anbringelsen.

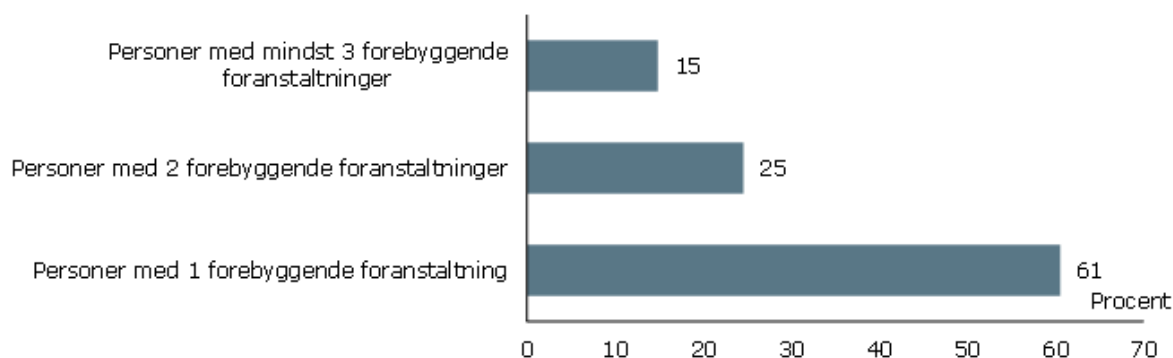
2.1 Omfanget af støtte bevilget efter serviceloven

Ved udgangen af 2015 var godt 6.800 børn og unge i alderen 0-17 år anbragt uden for hjemmet i døgnpleje i en plejefamilie. Ud fra beregninger på Danmarks Statistiks registerdata kan vi se, at knap 3.600 af disse børn og unge har modtaget én eller flere øvrige foranstaltninger efter serviceloven i løbet af anbringelsen. Det svarer til 53 pct. (se tabel 1 i bilag 1). Vi har dog en stærk formodning om, at omfanget reelt er større, end hvad der fremgår af Danmarks Statistiks registre. Dette uddyber vi nedenfor i afsnittet om vores forbehold.

Andelen af dem, der har modtaget foranstaltninger, fordeler sig jævnt på tværs af de forskellige aldersgrupper (se tabel 1 i bilag 1).

Blandt de knap 3.600 børn og unge, der har modtaget en øvrig foranstaltning efter serviceloven i løbet af anbringelsen, har størstedelen, 61 pct., alene modtaget én foranstaltning. 25 pct. har modtaget to, og 15 pct. har modtaget tre eller flere foranstaltninger i løbet af anbringelsen, se figur 2.1.

Figur 2.1 Andel personer, der i løbet af anbringelsen har modtaget henholdsvis 1, 2 eller 3 eller flere øvrige foranstaltninger.

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata

Note: Figuren omfatter alle 0-17 årige, der var anbragt i en plejefamilie d. 31. december 2015, og som på et tidspunkt i løbet af anbringelsen har modtaget enten en personrettet og/eller familierettet foranstaltning. Opgørelsen omfatter også foranstaltninger, der er iværksat før anbringelsen, men som ved anbringelsestidspunktet ikke er ophørt. Hvis personen har været anbragt mere end én gang, medregnes kun foranstaltninger under seneste anbringelse. Grundet diskretionshensyn opgøres der ikke personrettede foranstaltninger for personer i aldersgruppen 0-1 år. Diskretionshensynet betyder i denne sammenhæng, at der ikke opgøres tal for undergrupper på mindre end 3 personer.

Antallet af foranstaltninger kan være underestimeret. Det skyldes 1) at der ikke eksisterer registeroplysninger om familierettede foranstaltninger før 2014 og 2) at nogle kommuner bevilger supplerende støtte til anbragte børn og unge som følgeudgifter til anbringelsen efter SEL § 52, stk. 3, nr. 7 (eller SEL § 58 for anbringelser uden samtykke), og at dette ikke altid fremgår af Danmarks Statistiks registre.

Det fulde antal, såvel som procentdelen af børn og unge inden for hver aldersgruppe, der har modtaget en foranstaltning efter serviceloven i løbet af anbringelsen, fremgår af tabel 1 i bilag 1. Denne tabel er endvidere opdelt på person- og familierettede foranstaltninger.

2.1.1 Interviewkommunernes erfaringer

Ifølge vores beregninger på Danmarks Statistiks registerdata har 64 pct. af de børn, der var anbragt i familiepleje i december 2015, modtaget en foranstaltning efter serviceloven én eller flere gange i løbet af anbringelsen.

Vores interview i otte udvalgte kommuner tyder på, at den supplerende støttes omfang varierer på tværs af kommuner. Haderslev, Langeland og Aalborg kommune fortæller, at det er alle eller et flertal af børn og unge anbragt i familiepleje, der modtager supplerende støtte på et tidspunkt i løbet af anbringelsen. Lemvig, Skive, Næstved, Køge og Lyngby-Taarbæk kommune vurderer, at det er under halvdelen.

I Næstved kommune fortæller en myndighedsrådgiver, at de har haft fokus på at sikre støtte til plejefamilierne, frem for supplerende støtte til plejebørnene:

Vi har haft fokus på at sætte ekstra støtte ind til plejefamilien, så de kan magte plejeopgaven selv, og har ikke haft fokus på at give ekstra støtte til plejebarnet såsom kontaktpersoner eller andre kommunale tilbud til plejebørn. (Næstved kommune)

Nogle interviewkommuner (Næstved, Aalborg og Langeland) fremhæver desuden, at de mener, at der er en naturlig begrænsning på, hvor meget supplerende støtte plejebørn kan modtage i en hverdag, der i forvejen kræver meget af dem – og som også logistisk skal hænge sammen for plejefamilien som helhed:

Der er nogen børn, som måske ikke magter det – de er et nyt sted, nye omgivelser, ny skole plus, at de skal forholde sig til at bearbejde noget af den sorg og de problematikker, de kan have med sig. Vi har da børn, der er i terapi og som må stoppe, fordi det bliver for svært eller for tungt for dem. Vi havde fx en, der var i terapi to-tre gange om ugen. Og når man så tænker på, at det barn samtidig skal have det sociale, skal udvikle sig, skal have kammerater. Det hænger ikke helt sammen. (Langeland kommune)

Alle interviewkommuner oplever overordnet, at de har gode muligheder for at imødekomme behovet for supplerende støtte. Næstved og Skive kommune peger dog på, at tilbuddene ganske vist er der, men at der er begrænsninger på, hvad de kan iværksætte, på grund af økonomi og lange ventetider.

Støttebehovet identificeres oftest løbende

Alle otte interviewkommuner beskriver, at supplerende støtte af og til iværksættes samtidig med anbringelsen, fordi de allerede her vurderer, at det kan være nødvendigt for at sikre en vellykket anbringelse. Men typisk iværksættes det henad vejen på baggrund af en løbende indsigt i plejefamiliens og barnets eller den unges behov for støtte. Her er det henholdsvis en myndighedsrådgiver og en familieplejekonsulent fra Aalborg kommune, der udtaler sig:

Som myndighedsrådgiver er man i forbindelse med de løbende opfølgninger opmærksom på, om der er noget barnet har brug for. Om det har behov for særlig støtte til. Så får man tit sådan noget i spil. Det kan også være familieplejekonsulenten, der kontakter os, fordi de gennem supervision har erfaret, at barnet eller familien har brug for noget bestemt. Plejefamilierne kan også af egen drift henvende sig og sige, hvis de tænker, at barnet har brug for noget. (Myndighedsrådgiver, Aalborg kommune)

Nogen gange, når man anbringer et barn, ved man heller ikke helt, hvilke behov, som barnet har, fx hvis det er et spædbarn. Så ofte er der også brug for nogle undersøgelser henad vejen, som så måske leder til noget støtte. (Familieplejekonsulent, Aalborg kommune)

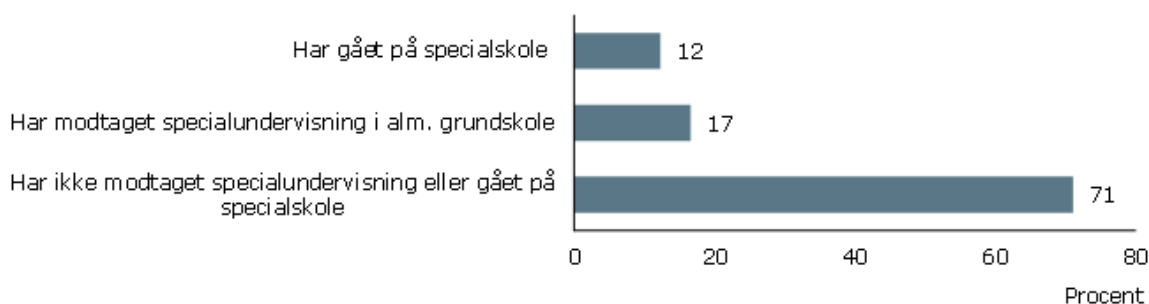
I Haderslev og Skive kommune fremhæver interviewpersoner, at der ofte opstår et behov for supplerende støtte, når børnene når skolealderen og/eller puberteten. I forhold til skolestart handler det, ifølge disse to kommuner, ofte om, at der her stilles andre krav til børnene end hidtil, og at de ofte bliver udfordret både fagligt og socialt.

2.2 Omfanget af støtte i regi af skolesystemet

12 pct. af de børn og unge, der var anbragt i familiepleje pr. 31. december 2015, har gået på specialskole på et tidspunkt i løbet af anbringelsen. De resterende har gået på en almindelig skole, hvor 17 pct. dog har modtaget specialundervisning, se figur 2.2.

Bemærk, at tallene her kun er opgjort for perioden 2012-2015. Hvis der er børn og unge, der har modtaget specialundervisning eller gået i specialskole i løbet af anbringelsen, men kun før 2012, fremgår de derfor ikke.

Figur 2.2 Andel børn og unge anbragt i familiepleje, der har modtaget specialundervisning eller gået i specialskole

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Note: Figuren omfatter alle 0-17 årige, der var anbragt i en plejefamilie d. 31. december 2015. "Specialundervisning" omfatter børn og unge, der har modtaget mindst ni klokketimers specialundervisning om ugen i almindelig grundskole på et tidspunkt i løbet af anbringelsen, dog ikke før 2012. "Specialskole" omfatter børn og unge, der på et tidspunkt i perioden 2012-2015 har gået på specialskole (herunder interne skoler samt dagbehandlingstilbud og behandlingshjem). Hvis en elev både har modtaget specialundervisning i alm. grundskole og har gået på specialskole, indgår vedkommende under specialskole.

De 17 pct., som har modtaget specialundervisning i en almindelig grundskole, har i gennemsnit modtaget 25,4 klokketimers specialundervisning om ugen (se tabel 2 i bilag 1).

De samlede oplysninger om andel og antal børn og unge anbragt i familiepleje ved udgangen af 2015, der har modtaget specialundervisning eller gået i specialskole i løbet af anbringelsen, fremgår af tabel 2 i bilag 1.

2.2.1 Interviewkommunernes erfaringer

Alle otte interviewkommuner fortæller, at en stor del af de børn, de anbringer i familiepleje, bliver vurderet af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR) og modtager støtte i regi af skolesystemet. Det kan fx være i form af specialundervisning, AKT-støtte (adfærd, kontakt og trivsel) eller specialklasser i en almen skole, eller at de går i specialskole eller dagbehandlingstilbud. Derudover fremhæver Langeland kommune, at nogle af førskolebørnene modtager støtte i regi af daginstitutionerne, typisk i form af en støttepædagog eller tilknytning til en støttegruppe i en almen daginstitution.

Analyserne af registerdata viser, at det er under 30 pct. af de børn og unge, der er anbragt i familiepleje, der modtager specialundervisning eller går i specialskole.

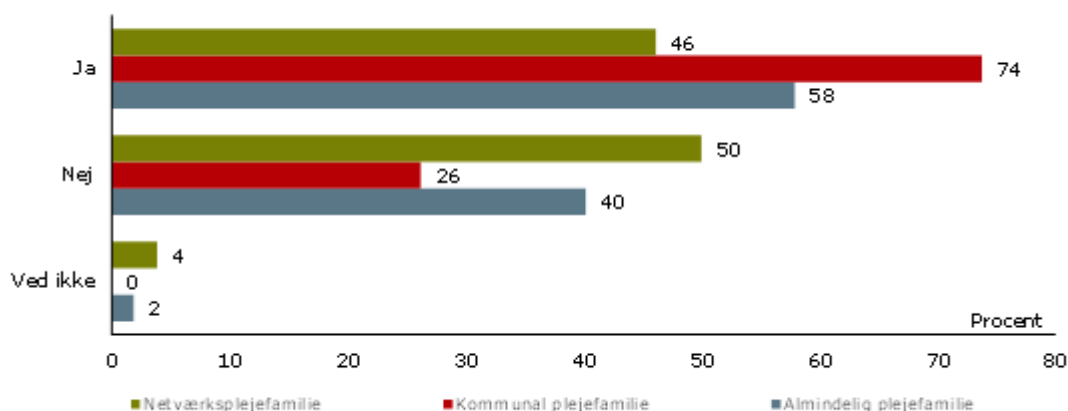
Interviewene med kommunerne tyder dog på, at en del af dem modtager anden støtte i skoleregion. Det har desværre ikke været muligt inden for rammerne af denne undersøgelse at opgøre antallet af børn og unge anbragt i familiepleje, der bliver vurderet af PPR eller modtager AKT-støtte.

2.3 Plejefamiliernes erfaringer vedrørende behovet for supplerende støtte

Vi afslutter dette kapitel med et kort afsnit, der belyser plejefamiliernes spørgeskemabesvarelser om supplerende støtte til deres plejebørn. 1309 plejefamilier har i et spørgeskema svaret på, om de har oplevet behov for supplerende støtte til et eller flere plejebørn, og i så fald om denne støtte er blevet bevilget (se bilag 2 for en uddybning af metoden bag spørgeskemaet til plejefamilierne).

I alt har 56 pct. af plejefamilierne (på tværs af plejefamilietyper) oplevet et behov for supplerende støtte. Som det fremgår af figur 2.3, gælder det tre fjerdedele af de kommunale plejefamilier, godt halvdelen af de almindelige plejefamilier og lidt under halvdelen af netværksplejefamilierne.

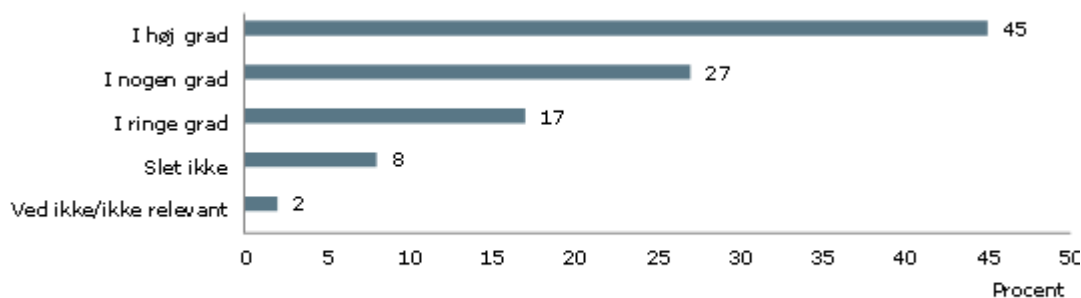
Figur 2.3 Plejefamiliernes angivelse af, om de har oplevet behov for supplerende støtte (i form af eksempelvis psykologbehandling eller andet) til et eller flere af de plejebørn.

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1309 plejefamilier.

De plejefamilier, der har oplevet et behov for supplerende støtte, blev efterfølgende i spørgeskemaet spurgt, i hvilken grad de oplevede, at det var muligt at få bevilget den nødvendige støtte. Figur 2.4 herunder viser, at 45 pct. af dem i høj grad oplevede, at det var muligt at få bevilget den nødvendige støtte. Samtidig har 27 pct. af disse plejefamilier oplevet, at det kun i nogen grad var muligt, og 25 pct., at det kun i ringe grad eller slet ikke var muligt.

Figur 2.4 I hvilken grad oplevede du, at det var muligt at få bevilget den nødvendige støtte?

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 733 plejefamilier, der har oplevet behov for supplerende støtte til et eller flere plejebørn.
 Note: Procenterne er afrundet til hele tal, hvilket er årsagen til, at de ikke summer til 100. Denne figur er ikke opdelt på plejefamilietyper, fordi der ikke er signifikante forskelle mellem deres besvarelser.

Blandt de 52 pct. eller 383 plejefamilier der har valgt en af de tre mindre positive svarmuligheder, har 250 knyttet en kommentar til deres svar. For eksempel skriver en af de plejefamilier, der har svaret "i nogen grad":

I forbindelse med hans mors samt hans brors død mente vi, at han havde brug for akut psykologisk hjælp. Det fik vi ikke. Det blev lovet, men det skete ikke, trods flere henvendelser. Til gengæld var det ikke noget problem at få ham i aflastning i perioden, da vores familie var i chok, og vi mente, at han behøvede at blive skærmet. Det fik vi støtte til med det samme, hvilket var meget tilfredsstillende. (Plejefamilie i kommentar i spørgeskema)

En analyse af kommentarerne viser, at disse 250 plejefamiliers mindre positive oplevelser ofte skyldes ét eller flere af de følgende tre forhold:

1. En oplevelse af, at sagsbehandlingstiden på deres ansøgninger om supplerende støtte samt ventetiden på fx psykologhjælp er meget lang.
2. En oplevelse af, at kommunen og/eller plejebarnets sagsbehandler er meget svær at komme i kontakt med, eller ikke vil bevilge den støtte, plejefamilien vurderer, at barnet har behov for.
3. En oplevelse af, at den pågældende kommune ikke har eller havde økonomiske ressourcer til at imødekomme behovet for supplerende støtte.

Flere plejefamilier fremhæver desuden i kommentarfeltet, at de har oplevet meget store forskelle imellem forskellige kommuner, de har arbejdet for, i forhold til, hvor svært det har været at få bevilget supplerende støtte til et plejebarn, og hvor længe det har taget.

3 Karakteren af den supplerende støtte

Hvor kapitel 2 handlede om omfanget af den supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje, belyser dette kapitel støttens karakter. Kapitlet er baseret både på data fra Danmarks Statistiks registre og på interview i otte udvalgte kommuner.

Også i dette kapitel er fokus for det første på støtte bevilget efter serviceloven og for det andet på støtte i regi af skolesystemet.

3.1 Registeroplysninger om foranstaltninger efter serviceloven

Analyserne i dette afsnit handler om børn og unge fra 0-17 år, der pr. 31. december 2015 var anbragt i en plejefamilie. Afsnittet belyser karakteren af den supplerende støtte disse børn og unge har modtaget i løbet af anbringelsen, i form af foranstaltninger bevilget efter serviceloven af den anbringende kommune.

Tabel 3.1 herunder viser fordelingen af den supplerende støtte efter serviceloven på paragraffer.

Tabel 3.1 Antal personer, der i løbet af anbringelsen har modtaget supplerende støtte efter serviceloven samt antal foranstaltninger, fordelt på paragraffer.

	Antal personer	Antal foranstaltninger
§ 11	132	254
§§ 52 og 52a	3506	5586
I alt	3638	5840

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistisk registre.

Note: Tabellen omfatter alle 0-17 årige, der var anbragt i en plejefamilie d. 31. december 2015, og som på et tidspunkt i løbet af anbringelsen har modtaget enten en personrettet og/eller familierettat foranstaltning. Opgørelsen omfatter også foranstaltninger, der er iværksat før anbringelsen, men som ved anbringelsestidspunktet ikke er ophørt. Hvis personen har været anbragt mere end én gang, medregnes kun foranstaltninger under seneste anbringelse. Grundet diskretionshensyn opgøres der ikke personrettede foranstaltninger for personer i aldersgruppen 0-1 år. Diskretionshensynet betyder i denne sammenhæng, at der ikke opgøres tal for undergrupper på mindre end 3 personer.

Antallet af foranstaltninger kan være underestimeret. Det skyldes 1) at der ikke eksisterer registeroplysninger om familierettede foranstaltninger før 2014 og 2) at nogle kommuner bevilger supplerende støtte til anbragte børn og unge som følgeudgifter til anbringelsen efter SEL § 52, stk. 3, nr. 7 (eller SEL § 58 for anbringelser uden samtykke), og at dette ikke altid fremgår af Danmarks Statistiks registre.

Det fremgår af tabel 3.1, at kommunerne langt overvejende bevilger supplerende støtte efter SEL §§ 52 og 52a. SEL § 52 dækker overordnet over foranstaltninger, der iværksættes efter (eller i særlige tilfælde sideløbende med) en børnefaglig undersøgelse, fordi det vurderes at være af væsentlig betydning af hensyn til barnet eller den unges behov for støtte. SEL § 52a dækker over forskellige former for økonomisk støtte til

forældremyndighedsindehaveren , når det anses at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges behov for støtte. De to paragraffers indhold uddybes i næste afsnit.

Samtidig viser tabellen (såvel som interviewene i otte kommuner), at nogle kommuner bevilger supplerende støtte efter § 11 til børn og unge anbragt i familiepleje, selvom det ikke umiddelbart er den tiltænkte brug af paragraffen. Formålet med § 11 er at forebygge en anbringelse uden for hjemmet. En mulig forklaring på dette kan være, at kommunernes tilbud ofte er knyttet op på en bestemt paragraf i serviceloven – fx § 11. En indsats i et givent tilbud vil derfor ofte bevilges efter denne paragraf, selvom den lige så vel kunne være bevilget efter fx § 52.

3.1.1 Supplerende støtte efter SEL §§ 52 og 52a

Tablet 3.2 herunder viser fordelingen af den supplerende støtte bevilget efter SEL § 52 eller § 52a, fordelt på paragraffernes enkelte stykker og numre.

Tablet 3.2 Supplerende støtte i form af foranstaltninger efter SEL §§ 52 og 52a, fordelt på paragraffernes enkelte stykker og numre.

Paragraf	Antal personer	Antal foranstaltninger
§ 52, stk. 3, nr. 1	42	61
§ 52, stk. 3, nr. 2	174	286
§ 52, stk. 3, nr. 3	713	1112
§ 52, stk. 3, nr. 4	40	60
§ 52, stk. 3, nr. 5	1187	1331
§ 52, stk. 3, nr. 6	325	464
§ 52, stk. 3, nr. 7	62	93
§ 52, stk. 3, nr. 8	9	22
§ 52, stk. 3, nr. 9	106	229
§ 52a, stk. 1, nr. 1	236	535
§ 52a, stk. 1, nr. 2	91	231
§ 52a, stk. 1, nr. 3	521	1162
I alt	3506	5586

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registre.
Note: Se tabel 3.1.

Det fremgår af tabellen, at der primært er bevilget supplerende støtte efter

- SEL § 52, stk. 3, nr. 3, som dækker over familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer

- SEL § 52, stk. 3, nr. 5, som anvendes til at bevilge aflastning i en anden plejefamilie eller på en døgninstitution
- SEL § 52, stk. 3, nr. 6, som dækker over en fast kontaktperson for barnet, den unge eller hele familien
- SEL § 52a, stk. 1, nr. 1, som anvendes til at bevilge økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren til udgifter i forbindelse med foranstaltninger efter § 52, stk. 3.
- SEL § 52a, stk. 1, nr. 3, som anvendes til at bevilge økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren til udgifter, der kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og barn under anbringelsen.

3.2 Interviewkommunernes erfaringer

Som supplement til registeranalyserne har vi spurgt de otte interviewkommuner, hvilke former for supplerende støtte, de bevilger til børn og unge anbragt i familiepleje. I kommunerne interviewede vi familieplejekonsulenter, sagsbehandlere og mellemledere. Overordnet understøtter interviewene registeranalysernes billede af hvilke former for støtte, der er de mest anvendte.

Interviewpersonerne i kommunerne beskriver, at de giver supplerende støtte efter de paragraffer i serviceloven, som fremgår af nedenstående tabel 3.3. Paragrafferne er sorteret efter hvor mange af interviewkommunerne, der angiver, at de anvender en given paragraf: De øverste er dem, alle eller mange af interviewkommunerne anvender, mens de nederste kun nævnes i enkelte kommuner.

Table 3.3 Supplerende støtte bevilget efter serviceloven i de otte interviewkommuner. Paragraffer og eksempler.

Anvendte paragraffer i serviceloven	Eksempler på støtte bevilget efter paragraffen
§ 52, stk. 3, nr. 7, følgeudgifter	Udgifter, som vedrører eller relaterer sig til anbringelsen. Kan rumme mange forskellige former for støtte til barnet, som også kan bevilges efter andre paragraffer. Det kan fx være psykologbehandling, kontaktperson, "theraplay" eller andre former for legeterapi, aflastning, lektiehjælp eller spædbarnsterapi.
§ 52, stk. 3, nr. 3	Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer. For eksempel terapi til den unge selv eller sammen med plejefamilien eller de biologiske forældre. Dette kan være et forløb hos en psykolog eller familierapeut, "sandplay", "theraplay" eller andre former for legeterapi; spædbarnsterapi eller en familiekonsulent som følger barnet i forbindelse med samvær med de biologiske forældre.
§ 52, stk. 3, nr. 5	Aflastning på en døgninstitution eller i en anden plejefamilie.
§ 58, følgeudgifter	Følgeudgifter til anbringelse uden samtykke. Kan lige som følgeudgifter til servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7 rumme alle former for støtte til barnet.
§ 52, stk. 3, nr. 6	Kontaktperson for barnet eller den unge eller hele familien.

Kilde: Interview i otte kommuner

De forskellige former for supplerende støtte varetages i interviewkommunerne af psykologer og familierapeuter (enten eksterne eller kommunale, fx ansat i PPR eller kommunens indsatsdel); eksterne og kommunale kontaktpersoner (fx ansat i et kommunalt korps af kontaktpersoner). Derudover fremhæver interviewkommunerne forskellige organisationer og foreninger såsom TUBA (Terapi og rådgivning for Unge som er Børn af Alkoholmisbrugere) og Kræftens Bekæmpelse, som de af og til anvender som leverandører af terapi eller lignende.

Som beskrevet tidligere er det meget udbredt i interviewkommunerne at bevilge supplerende støtte som følgeudgifter til anbringelsen. I tre af kommunerne beskriver interviewpersonerne, at supplerende støtte primært bevilges på denne måde, og i de øvrige kommuner oplyser de, at de af og til bevilger foranstaltninger som følgeudgift til anbringelsen og af og til efter andre paragraffer. Der er dermed stor variation i praksis – både kommunerne imellem, men også imellem sagsbehandlere i hver enkelt kommune. I lyset heraf må registeranalyserne af den supplerende støttes omfang antages at underestimere omfanget af den supplerende støtte (se ovenfor).

3.2.1 Eksempler på supplerende støtte, der fremhæves af interviewkommunerne

Det hyppigst nævnte eksempel på supplerende støtte i interviewene er psykologbehandling og samtaleterapi. Derudover fremhæver interviewpersonerne i kommunerne følgende eksempler på supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje, som de har særligt positive erfaringer med:

Sandplay: Haderslev kommune fremhæver denne metode til udredning af problemer hos børn, der ikke indgår i samtaleterapi. Udredningen foretages gennem en analyse af barnets leg med tørt og vådt sand samt figurer.

Theraplay: En form for legeterapi, der fremhæves positivt i flere af interviewkommunerne. Målgruppen er 0-3 årige, idet man arbejder med barnets sanser gennem kropslig terapi, i modsætning til dialog. Varetages fx af familieplejekonsulenter, PPR-psykologer eller familierapeuter, der er uddannet i metoden.

Samværs- og terapigrupper for plejebørn: Aalborg kommune fremhæver deres eget tilbud "Mælkebøtterne", som er et tilbud til plejebørn fra 10-15 år. En familieplejekonsulent fra Aalborg kommune beskriver det som "et sted hvor hverken forældre, plejeforældre eller konsulenten er", og hvor plejebørnene kan mødes og udveksle erfaringer. Deres erfaringer er, at tilbuddet kan hjælpe dem med at komme overens med deres hverdag som anbragte. Familieplejekonsulenten understreger dog, at dette tilbud kun fungerer for børn, der har et minimum af sociale kompetencer.

3.2.2 Eksempel: Aflastning som supplerende støtte

Aflastning er en af de former for supplerende støtte, som mange af interviewkommunerne bevilger i større eller mindre omfang. Aflastningen bevilges i interviewkommunerne enten som følgeudgift til anbringelsen (SEL § 52, stk.3, nr.7) eller efter SEL § 52, stk.3, nr.5. Interviewkommunernes holdninger til hvorvidt og i hvilket omfang, der skal bevilges aflastning til børn, som allerede er anbragt i døgnpleje i en plejefamilie, varierer dog meget.

Fire kommuner: Kun i særlige tilfælde

Haderslev og Langeland kommune bevilger kun aflastning til allerede anbragte som en undtagelse, i tilfælde hvor barnets udfordringer er meget store:

Som hovedprincip bor barnet der, hvor det bor. Men vi har nogle få, hvor vi siger, at der er det nødvendigt, at det her barn får en pause, og især at plejefamilien får en pause. For eksempel hvis barnet er meget behandlingskrævende eller udadreagerende. Men det er ganske få. For det kræver også noget ekstra af barnet, som har det så svært i forvejen at skulle have to familier. (Langeland kommune)

I samme tråd beskriver Lemvig kommune, at de helst vil undgå aflastning til børn og unge, der allerede er anbragt. De benytter sig dog ind i mellem af det. I så fald ser de

gerne, at aflastningen varetages af personer i plejefamiliens netværk. Det kan fx være plejeforældrenes voksne børn, fordi dette støtter op om barnets oplevelse af at være en integreret del af plejefamilien.

Næstved kommune bevilger kun aflastning til plejebørn, som har et handicap, og i så fald på en institution. Derudover bevilges af og til barnepigetimer til plejebørn med handicap. De oplever en efterspørgsel på aflastning fra de øvrige plejefamilier, men her bevilges det meget sjældent. Kommunen forsøger i stedet at hjælpe familien til at afsøge mulighederne i deres eget netværk fx familie, venner og andre plejefamilier. De opfordrer dem desuden til at prioritere at afsætte penge til en barnepige ud af det beløb, som de modtager til faste udgifter, hvis de har gøremål, hvor plejebarnet ikke kan deltage. Hvis plejebarnet skal overnatte hos andre end plejeforældrene, indhenter myndighedsrådgiveren en børneattest på vedkommende.

Fire kommuner: Af og til

Køge, Skive, Aalborg og Lyngby-Taarbæk kommune beskriver, at de af og til bruger aflastning som en foranstaltning, der kan støtte op om anbringelsen. Køge, Skive og Lyngby-Taarbæk kommuner foretrækker at anvende andre plejefamilier til aflastning, men særligt til børn, der er anbragt på grund af et handicap, anvender de ofte institutioner. Aalborg kommune beskriver, at de i anbringelser, de beskriver som "meget tunge og komplicerede" typisk bevilger aflastning én gang om måneden samt eventuelt i forbindelse med ferier. De bruger ofte institutioner til aflastning fx til børn med psykiske diagnoser.

Mangel på aflastningsfamilier

I relation til deres overvejelser om aflastning som supplerende støtte nævner alle otte interviewkommuner, at de oplever stor mangel på aflastningsfamilier. Som eksempler på hvad det kan skyldes, fremhæver de blandt andet, at mange generelt godkendte plejefamilier ikke ønsker at modtage et barn i aflastning, fordi det "optager en plads" fra en døgnanbringelse. Derudover fortæller nogle kommuner, at de inden oprettelsen af socialtilsynet, hvor de selv godkendte alle plejefamilier, havde den praksis, at de først godkendte familierne til aflastning, så plejefamilien kunne prøve arbejdet, for så efterfølgende at godkende til døgnpleje. Dermed var der løbende nye aflastningsfamilier. Denne praksis har socialtilsynene ikke videreført.

3.2.3 Omfattende supplerende støtte eller institution

Et væsentligt spørgsmål i forhold til supplerende støtte er, hvornår behovet for støtte er så omfattende, at det pågældende barn eller den pågældende unge skal anbringes på en institution frem for i en plejefamilie. Interviewkommunerne har ikke noget entydigt svar herpå.

Flere af kommunerne beskriver, at de ofte vælger en institution til børn eller unge, der har svært ved relationsdannelse og ikke kan håndtere den tætte kontakt, man har i en plejefamilie, og som dermed ikke vil have gavn af det (Haderslev, Lemvig, Langeland).

Derudover italesætter flere af interviewpersonerne, at de i overensstemmelse med lovgivningen altid overvejer, om et barn kan anbringes i en plejefamilie, og i så fald hvilken støtte, der skal til for, at en sådan anbringelse kan lykkes (Næstved, Skive, Lemvig):

Vi går rigtig, rigtig langt for at undgå det. Det kan være ved hjælp af en voksenven, mentor, hjælp til at komme i skole i morgen, samtaler, supervision. Men man kan selvfølgelig nå til den kant, hvor nu kan de ikke mere. (Skive kommune)

Lemvig og Næstved kommune fremhæver i denne sammenhæng, at de ofte anbringer børn og unge i plejefamilier, som de tidligere ville have anbragt på en institution, og at de i disse tilfælde er meget opmærksomme på at tilbyde plejefamilien støtte i form af supervision mv.

Et eksempel på hvilke overvejelser kommunerne gør sig i forbindelse med, om et barn skal anbringes på institution eller i en plejefamilie, kommer fra Køge kommune. De beskriver i interviewet en sag, hvor de endte med at vælge en institution frem for en kommunal plejefamilie, fordi de forudså, at der ville blive behov for at foretage mange magtanvendelser over for det pågældende barn. De betragter anbringelsen på institutionen som en mulighed for at observere barnets udvikling og arbejde i retning af en anbringelse i en plejefamilie.

Lemvig kommune fremhæver som eksempel et barn, der ifølge interviewpersonerne modtager meget supplerende støtte, og som de vurderer nærmest er "for dårlig" til at være anbragt i en plejefamilie. De oplever dog, at det pågældende barn i høj grad profiterer af en netværksanbringelse, hvorfor de alligevel har valgt denne løsning. Som nævnt er anbringelsen til gengæld kombineret med "massiv supplerende støtte", som de beskriver det. Derudover fortæller en myndighedsrådgiver fra Lemvig kommune, at hun typisk overvejer en institutionsanbringelse frem for en anbringelse i plejefamilier, når de forudser, at samarbejdet med de biologiske forældre vil være for vanskeligt for en plejefamilie. Dette er ofte i forbindelse med anbringelser uden samtykke. Netop forældresamarbejdet, oplever hun, kan fylde meget i forbindelse med en anbringelse i en plejefamilie. Samtidig er det noget, kommunen har svært ved at støtte tilstrækkeligt op omkring med supplerende foranstaltninger.

3.2.4 Supplerende støtte i regi af skolesystemet

Hvad angår karakteren af den støtte, plejebørn modtager i regi af skolesystemet, henviser interviewpersonerne i alle otte kommuner til, at det primært er PPR, der besidder viden herom. Vi har ikke i denne undersøgelse interviewet repræsentanter for PPR.

Aalborg og Lemvig kommune fremhæver to eksempler på metoder i skoleregi, der er rettet imod at understøtte udsatte børns læring: Klub Penalhus og Makkerlæsning. Begge metoder afprøves fra 2016-2018 på børn på tredje og femte klassetrin, som er anbragte i

enten plejefamilier, på opholdssteder og døgninstitutioner eller modtager en foranstaltning efter SEL § 52. Begge kommuner mener, at man med fordel kunne udbrede denne type metoder, fordi de oplever, at det er et stort problem for udsatte og anbragte børns generelle trivsel, at de er fagligt udfordret i skolen.

Køge kommune har gode erfaringer med dagbehandling som skolealternativ og supplement til anbringelse i familiepleje, særligt til børn med følelsesmæssige og faglige vanskeligheder.

Ankestyrelsens undersøgelse på plejefamilieområdet. Delrapport 3.
**Supplerende støtte til børn og unge anbragt i
familiepleje**

September 2017

BILAG

Bilag 1 Tabeller

I dette bilag præsenterer vi tabeller over de resultater, som vi henviser til i rapporten, uden at vise en tabel eller figur.

1.1 Kapitel 2: Omfanget af den supplerende støtte

Titel Supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje._Bilag

Udgiver Ankestyrelsen, september 2017

ISBN nr

Layout Identitet & Design AS

Kontakt Ankestyrelsen

Teglholmsgade 3, 2450 København SV

Telefon 33 41 12 00

Hjemmeside www.ast.dk

E-mail @ast.dk

Tabel 1 Antal og andel børn og unge anbragt i familiepleje pr. 31. december 2015, der har modtaget en foranstaltning efter SEL §§ 11 eller 52 i løbet af anbringelsen

Alder, år	Personer i alt	Personer med personrettet foranstaltning	Personer med familierettet foranstaltning	Personer med forebyggende foranstaltning i alt	Personer med forebyggende foranstaltning, pct
0	87	-	36	36	41,4
1	158	-	81	81	51,3
2	201	9	107	108	53,7
3	216	22	102	105	48,6
4	260	35	117	132	50,8
5	305	46	136	160	52,5
6	326	51	150	170	52,1
7	407	97	177	227	55,8
8	366	88	160	202	55,2
9	378	82	176	218	57,7
10	432	105	184	238	55,1
11	452	111	169	227	50,2
12	462	148	192	269	58,2
13	515	143	199	273	53
14	545	129	206	269	49,4
15	565	166	187	282	49,9
16	564	173	205	302	53,5
17	575	164	195	288	50,1
I alt	6814	1569	2779	3587	52,6

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Note: Tabellen omfatter alle 0-17 årige, der var anbragt i en plejefamilie d. 31. december 2015, og som på et tidspunkt i løbet af anbringelsen har modtaget enten en personrettet og/eller familierettet foranstaltning efter §§ 11 eller 52 i serviceloven. Opgørelsen omfatter også foranstaltninger, der er iværksat før anbringelsen, men som ved anbringelsestidspunktet ikke er ophørt. Hvis personen har været anbragt mere end én gang, medregnes kun foranstaltninger under seneste anbringelse. Grundet diskretionshensyn opgøres der ikke personrettede foranstaltninger for personer i aldersgruppen 0-1 år. Diskretionshensynet betyder i denne sammenhæng, at der ikke opgøres tal for undergrupper på mindre end 3 personer.

Antallet af foranstaltninger kan være underestimeret. Det skyldes 1) at der ikke eksisterer registeroplysninger om familierettede foranstaltninger før 2014 og 2) at nogle kommuner bevilger supplerende støtte til anbragte børn og unge som følgeudgifter til anbringelsen efter SEL § 52, stk. 3, nr. 7 (eller SEL § 58 for anbringelser uden samtykke), og at dette ikke altid fremgår af Danmarks Statistiks registre.

Table 2 Andel og antal børn og unge anbragt i familiepleje ved udgangen af 2015, der har modtaget specialundervisning eller gået i specialskole i løbet af anbringelsen

	Pct.	Personer	Antal timer om ugen i gns.
Har ikke modtaget specialundervisning	71	4848	-
Har modtaget specialundervisning i alm. grundskole	17	1129	25,4
Har gået på specialskole	12	837	-
I alt	100	6814	

Kilde: Egne beregninger på Danmarks Statistiks registerdata.

Note: Tabellen omfatter alle 0-17 årige, der var anbragt i en plejefamilie d. 31. december 2015. "Specialundervisning" omfatter børn og unge, der har modtaget mindst 9 klokketimers specialundervisning om ugen i almindelig grundskole på et tidspunkt i løbet af anbringelsen, dog ikke før 2012. Hvis en elev har modtaget specialundervisning over flere år i løbet af anbringelsen, er "Antal timer om ugen i gns." beregnet ud fra det seneste år. "Specialskole" omfatter børn og unge, der på et tidspunkt i perioden 2012-2015 har gået på specialskole (herunder interne skoler samt dagbehandlingstilbud og behandlingshjem). Hvis en elev både har modtaget specialundervisning i alm. grundskole og har gået på specialskole, indgår vedkommende under specialskole.

Table 3 Plejefamiliernes svar på, om de har oplevet behov for supplerende støtte (i form af eksempelvis psykologbehandling eller andet) til et eller flere af de plejebørn de har haft. Procent.

	Almindelig plejefamilie	Kommunal plejefamilie	Netværksplejefamilie
Ja	58	74	46
Nej	40	26	50
Ved ikke	2	0	4
I alt	100	100	100

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1309 plejefamilier

Bilag 2 Metode

Rapporten præsenterer resultaterne af én ud af i alt tre delundersøgelser på plejefamilieområdet, som Ankestyrelsen har gennemført for Børne- og Socialministeriet.

De tre delundersøgelser bygger tilsammen på en række forskellige datakilder. I dette bilag præsenterer vi de metoder, vi har anvendt til at indsamle de data, der ligger til grund for delundersøgelse 3, og dermed for denne rapport. For et indblik i de øvrige datakilder og anvendte metoder henviser vi til delrapport 1 og 2.

Al data til de tre delundersøgelser er indsamlet i november og december 2016.

Delundersøgelse 3 bygger på en kombination af følgende datakilder:

- Data fra udvalgte registre i Danmarks Statistik.
- Kvalitative interview med nøglepersoner fra otte udvalgte kommuner.
- Et spørgeskema blandt et udsnit af de plejefamilier, der på tidspunktet for undersøgelsen havde børn og/eller unge under 18 år anbragt i døgnpleje.

2.1 Analyser af udvalgte registerdata

Til brug for delundersøgelse 3 er der foretaget analyser af data fra udvalgte registre i Danmarks Statistik. Disse analyser er foretaget af Børne- og Socialministeriets kontor Analyse og Datastrategi.

Formålet med analyserne af registerdata er at afdække:

- Hvor mange af de børn og unge, som var anbragt i familiepleje i december 2015, der modtog supplerende støtte ud over selve anbringelsen.
- Hvilke former for supplerende støtte disse børn og unge modtog.

Supplerende støtte omfatter i denne sammenhæng foranstaltninger efter serviceloven og støtte i skoleregi i form af specialundervisning og specialskole.

Analyserne er foretaget ved at sammenkoble cpr-numre på de relevante børn og unge fra anbringelsesstatistikken med de relevante registre i Danmarks Statistik.

2.2 I Interview med otte udvalgte kommuner

I undersøgelsen indgik interview med otte udvalgte kommuner. Formålet med interviewene var at opnå viden om følgende:

- Hvordan de otte kommuner vurderer behovet for og omfanget af supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje, samt hvilke former for supplerende støtte de typisk bevilger.

- Kommunernes erfaringer med uddannelse, efteruddannelse og supervision af plejefamilierne (uddybende i forhold til den viden vi får herom via spørgeskemaundersøgelsen i kommunerne).
- Hvordan de otte kommuner overordnet vurderer plejefamiliernes faglige forudsætninger for at løfte opgaven.

Der var tale om gruppeinterview med to-fem personer. Ved den første kontakt til interviewkommunerne fortalte vi, hvad vi ønskede at opnå viden om gennem interviewene. Vi foreslog desuden, at interviewpersonerne kunne være både familieplejekonsulenter og myndighedsrådgivere. Derudover lod vi det være op til interviewkommunerne selv, hvem de mente var relevante at tale med for at belyse de givne spørgsmål. Det gjorde vi i en erkendelse af, at kommunernes organisering på familieplejeområdet kan variere betydeligt. Ved alle interview var der både familieplejekonsulenter og myndighedsrådgivere til stede, og ved nogle endvidere en mellemlider på familieplejeområdet.

Interviewene var semistrukturerede. Det vil sige, at de tog form af samtaler med udgangspunkt i en interviewguide med faste spørgsmål og temaer, der skulle belyses. Interviewene varede mellem 1,5 og 2 timer.

Aalborg kommune fungerede som pilotkommune. Idet vi kun foretog meget begrænsede ændringer i interviewguiden på baggrund af interviewet i Aalborg kommune, indgår dette interview på lige fod med de andre. Ikke desto mindre er der enkelte interviewspørgsmål, som vi ikke har fået besvaret i Aalborg kommune.

2.2.1 Udvælgelse af interviewkommuner

De otte kommuner, der er blevet interviewet, er:

- Haderslev Kommune
- Køge Kommune
- Langeland Kommune
- Lemvig Kommune
- Lyngby-Taarbæk Kommune
- Næstved Kommune
- Skive Kommune
- Aalborg Kommune

Interviewkommunerne blev udvalgt med henblik på at opnå en spredning på følgende forhold:

- Antallet af anbringelser i plejefamilier pr.1000 indbyggere i alderen 0-17 år i 2014 (baseret på anbringelsesstatistikken)
- Kommunens størrelse i form af indbyggertal
- Kommunens geografiske placering (by/land og region)

Vi anvendte dermed en strategi for case-udvælgelse, som sigter imod at opnå forskelligartet viden om de undersøgte spørgsmål. Samtidig giver denne udvælgelsesmetode mulighed for at undersøge, om der er tendenser, som går igen på tværs af de otte kommuner, der qua udvælgelsen som udgangspunkt er meget forskellige.

Interviewene fandt sted i november, december og januar måned 2016-17. Før udgivelsen af rapporten har kommunerne fået mulighed for at afgive bemærkninger til de uddrag af rapporten, der er baseret på interviewet med deres kommune, inklusiv eventuelle citater.

2.3 Spørgeskema til plejefamilier

For at få indblik i plejefamiliernes baggrundskarakteristika og vilkår sendte vi et spørgeskema til 2.920 plejefamilier. 439 af disse plejefamilier betragter vi som frafaldet, enten fordi de viste sig ikke at falde inden for vores afgrænsning af den relevante population, eller fordi de aldrig modtog spørgeskemaet på grund af forkerte kontaktoplysninger. Det samlede antal plejefamilier inden for den relevante population, der har modtaget spørgeskemaet (stikprøven) er derfor på 2.481 plejefamilier. Den relevante population består af plejefamilier godkendt til døgnpleje, som havde børn og/eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i december 2016.

1.309 plejefamilier har besvaret hele spørgeskemaet, hvilket svarer til en samlet svarprocent på 53 pct.

Spørgeskemaet er blevet besvaret af plejefamilier inden for alle typer:

- Generelt godkendte almindelige plejefamilier (SEL §§ 66, nr.1 og 66a, nr.1)
- Generelt godkendte kommunale plejefamilier (SEL §§ 66, nr.2 og 66a, nr.1)
- Konkret godkendte almindelige plejefamilier (SEL §§ 66, nr.1 og 66a, nr.2)
- Konkret godkendte kommunale plejefamilier (SEL §§ 66, nr.2 og 66a, nr.2)
- Netværksplejefamilier (SEL §§ 66, nr.3 og 66a, stk.2).

Spørgeskemaet omfatter følgende temaer:

- Plejefamiliens boligforhold
- Plejefamiliens sammensætning
- Plejefamiliens baggrundskarakteristika - uddannelse, beskæftigelse og erfaring som plejeforældre
- Det aktuelle antal børn og/eller unge i døgnpleje hos plejefamilien
- Plejebørnenes alder, køn, anbringende kommune, og hvorvidt plejeforældrene havde en relation til plejebørnene forud for anbringelsen
- Grund- og efteruddannelse til plejeforældrene
- Supervision og anden faglig støtte til plejeforældrene.

2.3.1 Indhentning af kontaktoplysninger

Generelt godkendte plejefamilier: I november 2016 modtog vi kontaktoplysninger på alle generelt godkendte plejefamilier fra Tilbudsportalen, som administreres af Socialstyrelsen. Herfra modtog vi ligeledes oplysninger om plejeforældrenes fødselsår, samt hvilken belastningsgrad, socialtilsynet har godkendt plejefamilierne til at varetage (lav, middel, høj eller højeste).

Socialtilsynene indberetter en række yderligere oplysninger om plejefamilierne til Tilbudsportalen – heriblandt en række af de baggrundskarakteristika, denne undersøgelse belyser. Disse oplysninger var ikke tilgængelige i Tilbudsportalen på tidspunktet for undersøgelsen.

Konkret godkendte plejefamilier: For at indsamle kontaktoplysninger på de konkret godkendte plejefamilier – både almindelige, kommunale og netværksplejefamilier – henvendte vi os i november 2016 til alle landets kommuner. Kommunerne blev bedt om at sende en liste med navn og kontaktoplysninger på den primære plejeforælder for alle de plejefamilier, de på daværende tidspunkt havde konkret godkendt, og hvor de havde børn og/eller unge anbragt i døgnpleje. De blev desuden bedt om at angive, hvilken type hver plejefamilie var godkendt som. Kommunerne modtog den første henvendelse pr. mail den 2. november 2016, med svarfrist inden den 16. november. Efter svarfristens udløb tog vi kontakt til de kommuner, der endnu ikke havde sendt kontaktoplysninger på deres konkret godkendte plejefamilier – enten telefonisk, pr. e-mail eller begge dele.

Afgrænsning af populationen

Vi har som nævnt afgrænset den relevante population i denne undersøgelse til plejefamilier, der havde børn og/eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i døgnpleje i december 2016, hvor vi gennemførte undersøgelsen. På baggrund af kontaktoplysningerne fra Tilbudsportalen var det ikke muligt at se, hvilke af de generelt godkendte plejefamilier der faldt inden for denne afgrænsning (dvs. om de var godkendt til døgnpleje eller alene til aflastning, samt om de havde børn og/eller unge anbragt i pleje i december 2016, og i så fald hvor gamle de børn/unge var). Kontaktoplysningerne fra kommunerne omfattede plejefamilier, der er konkret godkendt til døgnpleje, og som havde børn/og eller unge anbragt i december 2016. Her kunne vi dog heller ikke udelukke, at der var nogle, der alene havde unge over 17 år anbragt. Derfor sørgede vi for, gennem de to første spørgsmål i spørgeskemaet, at sortere de plejefamilier fra, som ikke faldt inden for afgrænsningen.

I alt er 358 af de plejefamilier, der har modtaget og gennemført de første to spørgsmål i spørgeskemaet, frafaldet på denne baggrund. Det drejer sig om 289 generelt godkendte almindelige, fire generelt godkendte kommunale og 45 konkret godkendte almindelige plejefamilier, samt en konkret godkendt kommunal plejefamilie og 19 netværksplejefamilier. Disse 358 plejefamilier er i de følgende beregninger trukket fra både population, stikprøve og analyseudvalg.

Derudover kan der fortsat være et ukendt antal blandt populationen af plejefamilier (se tabel 1 herunder), der ikke har modtaget eller besvaret spørgeskemaet, og som ikke falder inden for vores afgrænsning af populationen.

2.3.2 Stikprøve, distribution og analyseudvalg

Efter indhentning af kontaktoplysninger fra Tilbudsportalen og kommunerne udtrak vi en tilfældig stikprøve blandt de generelt godkendte almindelige plejefamilier. For de øvrige fire typer af plejefamilier var antallet så begrænset, at vi sendte spørgeskemaet til alle plejefamilier inden for de givne typer.

For at kvalificere spørgeskemaet pilottestede vi det i tre plejefamilier, før vi distribuerede det til de plejefamilier, der indgik i stikprøven. Det gav anledning til enkelte ændringer i spørgeskemaets indhold og opsætning.

Den 25. november 2016 sendte vi spørgeskemaet til 2.540 plejefamilier pr. e-mail. Den 2. december 2016 sendte vi et brev med et link til spørgeskemaet til yderligere 380 plejefamilier med post. Alle plejefamilier, der modtog spørgeskemaet pr. e-mail, modtog yderligere to e-mails med en påmindelse om spørgeskemaundersøgelsen, henholdsvis den 17. og 28. december 2016 (med mindre de inden da havde besvaret skemaet).

I alt blev spørgeskemaet distribueret til 2.920 plejefamilier. 81 af disse plejefamilier betragtes som frafaldet, fordi deres e-mail ikke var korrekt. 358 af plejefamilierne viste sig gennem de første to spørgsmål i spørgeskemaet ikke at falde inden for vores afgrænsning af populationen (se ovenfor). Den samlede stikprøve er derfor på 2.481 plejefamilier.

Nedenstående tabel viser antallet af plejefamilier inden for hver type (populationen); det antal, der modtog spørgeskemaet (stikprøven); samt det endelige antal besvarelser (analyseudvalget) og svarprocenten for hver af de forskellige typer af plejefamilier og samlet.

Tabel 1 Antal plejefamilier, stikprøvestørrelse, antal besvarelser og svarprocent fordelt på plejefamilietyper.

Plejefamilietype	Population	Stikprøve	Analyseudvalg	Svarprocent
Generelt godkendte almindelige plejefamilier	5840	1093	560	51
Generelt godkendte kommunale plejefamilier	109	109	74	68
<i>Generelt godkendte i alt</i>	<i>5949</i>	<i>1202</i>	<i>633</i>	<i>53</i>
Konkret godkendte almindelige plejefamilier	696	641	352	55
Konkret godkendte kommunale plejefamilier	16	16	11	69
Konkret godkendte netværksplejefamilier	660	622	312	50
<i>Konkret godkendte i alt</i>	<i>1372</i>	<i>1279</i>	<i>675</i>	<i>53</i>
Samlet	7321	2481	1308	53

Noter:

- Opgørelsen af det samlede antal generelt godkendte plejefamilier (populationen) er baseret på oplysninger fra Tilbudsportalen. Den omfatter alle plejefamilier, der i november 2016 var generelt godkendt til at have et eller flere børn anbragt. Det inkluderer et ukendt antal plejefamilier, der alene er godkendt til aflastning, eller som ikke havde børn/og eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i november 2016.
- Opgørelsen af det samlede antal konkret godkendte plejefamilier er baseret på oplysninger fra kommunerne fra november 2016. Den omfatter som udgangspunkt alle plejefamilier, kommunerne har konkret godkendt, og som i november 2016 havde et eller flere børn eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i døgnpleje. Tallet skal læses med det forbehold, at der på grund af usikkerheder i kommunernes oplysninger indgår et ukendt antal plejefamilier, der ikke falder inden for denne afgrænsning. Det kan eksempelvis være plejefamilier, der alene er godkendt til aflastning eller som ikke havde børn og/eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i november 2016.
- Stikprøven er det antal plejefamilier, som spørgeskemaet blev sendt til. Vi sendte spørgeskemaet til alle konkret godkendte samt de generelt godkendte kommunale plejefamilier (hele populationen) og til et tilfældigt udtræk af de generelt godkendte almindelige plejefamilier. At stikprøven for de konkret godkendte plejefamilier er lidt mindre end populationen skyldes alene, at vi pga. manglende eller forkerte kontaktoplysninger ikke kunne sende spørgeskemaet til dem.
- Analyseudvalget er antal gennemførte besvarelser og omfatter alene plejefamilier, der i december 2016 havde børn og/eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i døgnpleje.

Spørgeskemaet er i alt gennemført af 1.309 plejefamilier. Det svarer til en samlet svarprocent på 53 pct. Tre af de 1.309 plejefamilier deltog i pilottesten af spørgeskemaet. Efter hver pilottest foretog vi som nævnt nogle mindre ændringer i spørgeskemaet. Det er årsagen til, at der er enkelte spørgsmål, der kun er besvaret af 1.306, 1.307 eller 1.308 plejefamilier.

Vi har bestræbt os på at distribuere spørgeskemaet til den primære plejeforælder i et par, baseret på Tilbudsportalen og kommunernes oplysninger. 16 pct. af respondenterne har dog angivet i spørgeskemaet, at det altid er deres partner, der er angivet som primær plejeforælder. Yderligere 16 pct. har angivet, at det er forskelligt, hvem der i plejekontrakter står angivet som den primære plejeforælder. Når vi i rapporten skelner

mellem respondent og partner er det altså kun i 84 pct. af tilfældene ensbetydende med, at respondenterne altid eller af og til er den primære plejeforælder.

Bortfaldsanalyse

Vi har foretaget en bortfaldsanalyse for de forhold, hvor vi har oplysninger om totalpopulationen fra henholdsvis Tilbudsportalen (generelt godkendte plejefamilier) og kommunerne (konkret godkendte plejefamilier). Det drejer sig om bopælsregion og plejefamilietype.

Analysen viser, at fordelingen af plejefamilierne på bopælsregion i analyseudvalget samlet set svarer til fordelingen i populationen. Hvad angår bopælsregion er analyseudvalget med andre ord repræsentativt. Hvad angår plejefamilietyper viser bortfaldsanalysen, at fordelingen af plejefamilierne i analyseudvalget ikke svarer til fordelingen i populationen. Dette forholder vi os til i afrapporteringen af resultaterne ved at opdele plejefamiliernes besvarelser på plejefamilietyper, når der er signifikante forskelle på, hvad plejefamilier af forskellige typer har svaret.¹

¹ Det skal her bemærkes, at der er spørgsmål, hvor der ved enkelte svarkategorier er for få besvarelser til, at vi kan foretage en signifikanttest. Vi har her valgt at medtage spørgsmålsbesvarelserne opdelt på plejefamilietyper, når der i de resterende svarkategorier var tydelige forskelle på, hvad plejefamilier af forskellige typer svarer. Omvendt har vi undladt at opdele besvarelserne i plejefamilietyper, når der på de resterende svarkategorier ikke er tydelige forskelle på, hvad plejefamilier af forskellige typer svarer.